

УДК 658.14

Косінський П.М., доктор філософії
Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-3254-2379>

e-mail: p.kosinskiy@lutsk-ntu.com.ua

Дубінчин В.В.,

здобувач ступеня доктора філософії

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

e-mail: vacia99@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-0311-016X>

Kosinskyi Petro, Doctor of Philosophy

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-3254-2379>

e-mail: p.kosinskiy@lutsk-ntu.com.ua

Dubinchyn V.V.,

Candidate for the degree of Doctor of Philosophy

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0009-0006-0311-016X>

e-mail: vacia99@gmail.com

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СЛУЖБИ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ «ЗЕЛЕНОЇ» РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У статті досліджено, що в нашій державі зростає потреба у підвищенні ефективності роботи економічних служб в умовах трансформації виробничих систем та переходу до зеленої реіндустріалізації. Розкрито зміст економічних інститутів та визначено їх роль у розвитку вітчизняних підприємств. Встановлено, що від ефективності інституційних механізмів залежать результати господарської діяльності й сталий розвиток вітчизняних підприємств, а тому вони потребують постійного удосконалення. Здійснено пошук шляхів удосконалення вітчизняних інституцій. Зроблено висновки, що інституційні механізми в нашій державі не забезпечують повністю належних умов для ефективного функціонування економічних систем, що підсилює необхідність їх удосконалення.

Ключові слова: інституції, інституційний механізм, економічна служба,

«зелений» розвиток, «зелена реіндустріалізація», «зелена» економіка¹ розвиток, бізнес, підприємство, підприємництво

INSTITUTIONAL MECHANISMS FOR ENHANCING THE EFFICIENCY OF ENTERPRISE ECONOMIC SERVICES IN THE CONTEXT OF "GREEN" REINDUSTRIALIZATION AND BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

The article investigates the growing need in Ukraine to improve the efficiency of economic services under the transformation of production systems and the transition to green reindustrialization. The essence of economic institutions is revealed and their role in the development of domestic enterprises is defined. It is established that the effectiveness of institutional mechanisms determines the outcomes of economic activity and the sustainable development of domestic enterprises, and therefore these mechanisms require continuous improvement. Based on the works of foreign scholars, it is identified that an increase in the productivity of a firm's economic service and the growth of its economic performance occur due to high-quality institutions that surround, support, and stimulate entrepreneurship. It is demonstrated that institutional mechanisms create the prerequisites for enhancing the efficiency of economic services and accelerating the transition of domestic enterprises toward green reindustrialization. The study identifies ways to improve domestic institutions and their influence on the performance and development of Ukrainian enterprises amid the "green" transformation of economic systems. The goals and tasks of institutional mechanisms in Ukraine within the context of green reindustrialization and sustainable development are clarified. The conclusions indicate that institutional mechanisms in Ukraine do not fully ensure the necessary conditions for the effective functioning of economic systems, which reinforces the need to improve them in order to create the prerequisites for sustainable development. In this regard, the principles and directions for shaping institutional mechanisms in Ukraine for the further development of economic ecosystems are determined. At the same time, potential obstacles such as corruption, regulatory uncertainty, and low-quality legal regulation are identified. However, they can be mitigated through enhanced transparency, the establishment of independent supervisory bodies, and international partnerships.

Keywords: institutions, institutional mechanism, economic service, green development, green reindustrialization, green economy, development, business, enterprise, entrepreneurship.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. З метою досягнення цілей сталого розвитку, вітчизняні

підприємства прагнуть здійснити зміни, що дадуть їм можливість для виходу на більш прогресивніший шлях розвитку. У зв'язку із

цим, все більшою стає потреба у підвищенні ефективності роботи економічних служб в умовах трансформації виробничих систем та переходу до зеленої реіндустріалізації. Тому необхідно шукати відповідні рішення, що призведуть до підвищення ефективності вже сформованих в нашій державі інституційних механізмів, здатних вплинути на формування оптимального бізнес-середовища та забезпечити сталий розвиток підприємств.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання, що стосуються вивчення впливу якісних інституцій на ефективність господарської діяльності суб'єктів підприємництва, висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: (*Chang, 2023*), (*Yasar ma Paul, 2011*), (*Eldomiaty ma in., 2023*), (*Ляшенко та Солдак, 2023*), (*Моргулець та in., 2024*), (*Вашиків, 2013*), (*Кривдик, 2024*), (*Вімвіцький та in., 2021*) та інші.

Разом із тим, вважаємо, що в наш час недостатньо уваги приділяють дослідженню питань, що вивчають вплив інституційних механізмів на ефективність діяльності економічної служби підприємств у контексті «зеленого» розвитку чи «зеленої» реіндустріалізації.

Цілі статті. Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні інституційних механізмів, здатних підвищити ефективність економічних служб підприємств в умовах зеленої реіндустріалізації, що зумовлює розв'язання актуальних завдань сталого розвитку підприємництва в нашій державі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перш ніж перейти до розкриття змісту теми дослідження, вважаємо за доцільне навести визначення інституції в економічному контексті.

Серед науковців, що займались вивченням даної тематики, на нашу думку, найбільш цікаве визначення економічного інституту дає D. North. Вчений визначає економічний інститут,

як «домовленість між економічними одиницями, яка визначає та уточнює способи, за допомогою яких ці одиниці можуть співпрацювати або конкурувати» (*North, 1990.*).

Простіше кажучи, економічні інститути, як узгоджені

форми взаємодії суб'єктів підприємництва, визначають певні рамки кооперації та конкуренції, що зумовлює потребу в ефективних інституційних механізмах, здатних підтримувати стабільність правил, в такий спосіб сприяючи поліпшенню результатів їх економічної діяльності.

Інституційні механізми потребують постійної уваги та удосконалення, адже від їх ефективності залежать не лише результати господарської діяльності, а й сталий розвиток вітчизняних підприємств.

Деякі зарубіжні вчені стверджують, що удосконалення інституційних механізмів «сприяє технологічному прогресу підприємств та підвищує вартість фірми» (*Chang, 2023*).

Зокрема, у дослідженні Махмут Ясар , Кетрін Дж. Моррісон Пол, Майкл Р. Ворд наведено гіпотезу, суть якої полягає в тому, що інституційні механізми здатні впливати на формування стратегії розвитку вітчизняних секторів економіки (*Yasar ma Paul, 2011*).

Крім, того Eldomiaty, T. I. et al. дослідили, що інституційні зміни здатні чинити вплив на фінансово-економічні показники підприємства (*Eldomiaty et al., 2023*).

З огляду на це, можна припустити, що підвищення продуктивності економічної служби підприємства й зростання ефективності його господарської діяльності відбувається завдяки високоякісним інституціям, що оточують підприємництво, здійснюють його підтримку та розвиток.

Вважаємо, для того щоб забезпечити високу якість інституцій в нашій державі потрібно здійснювати їх удосконалення чи, іншими словами, стимулювати розвиток, перш за все, завдяки зусиллям уряду (урядових організацій), суб'єктів господарської діяльності, міжнародних фінансових організацій та громадянського суспільства (рис. 1).

Як видно з рис. 1, розвиток інституцій, в зазначених

напрямах, дозволить створити сприятливе інституційне середовище й сформувати оптимальні механізми для розвитку підприємницьких структур.

У даному контексті варто зазначити, що інституційні механізми, повинні бути націлені на забезпечення чітких правил,

прозорість процедур і стимулювання до технологічного оновлення на засадах «зеленої» економіки, при цьому, підвищуючи ефективність економічних служб вітчизняних підприємств у процесі «зеленої» реіндустріалізації.

У свою чергу, вище зазначене формує сприятливі умови для зростання «зеленого» бізнесу та розширення його конкурентних можливостей в нашій державі.

«Зелена» реіндустріалізація потребує залучення значних фінансових інвестицій на впровадження інновацій у діяльність вітчизняних підприємств, що зумовлює формування нових інституцій та механізмів.

Як стверджують В. Ляшенко та М. Солдак « в умовах сучасної промислової революції Україна потребує реіндустріалізації на основі інноваційної модернізації, що неможливо без створення відповідних інституцій» (*Lyashenko and Soldak, 2021*). У даному випадку, науковці пропонують формувати спеціальні інститути саме на регіональному рівні й розглядають їх як сукупність специфічних регуляторних режимів, що формують передумови для досягнення поставлених соціально-економічних й екологічних цілей регіону. До того ж, такі інститути мають забезпечити умови для отримання інноваційної вигоди суб'єктами господарської діяльності, а також як інституції інфраструктурної підтримки, що забезпечують супровід інноваційного процесу з мінімальними транзакційними витратами. Зауважимо, що інституційні механізми мають діяти на засадах правової стабільності, прозорості, стимулювання «зелених» інновацій та ощадного використання ресурсів, адже «інституційні трансформації, що спостерігаються сьогодні в Україні, за своїм характером ще досить далекі від демократичних, а за своїм змістом не відповідають ринковим» (*Вашиків, 2013*). Тобто, ті інституційні

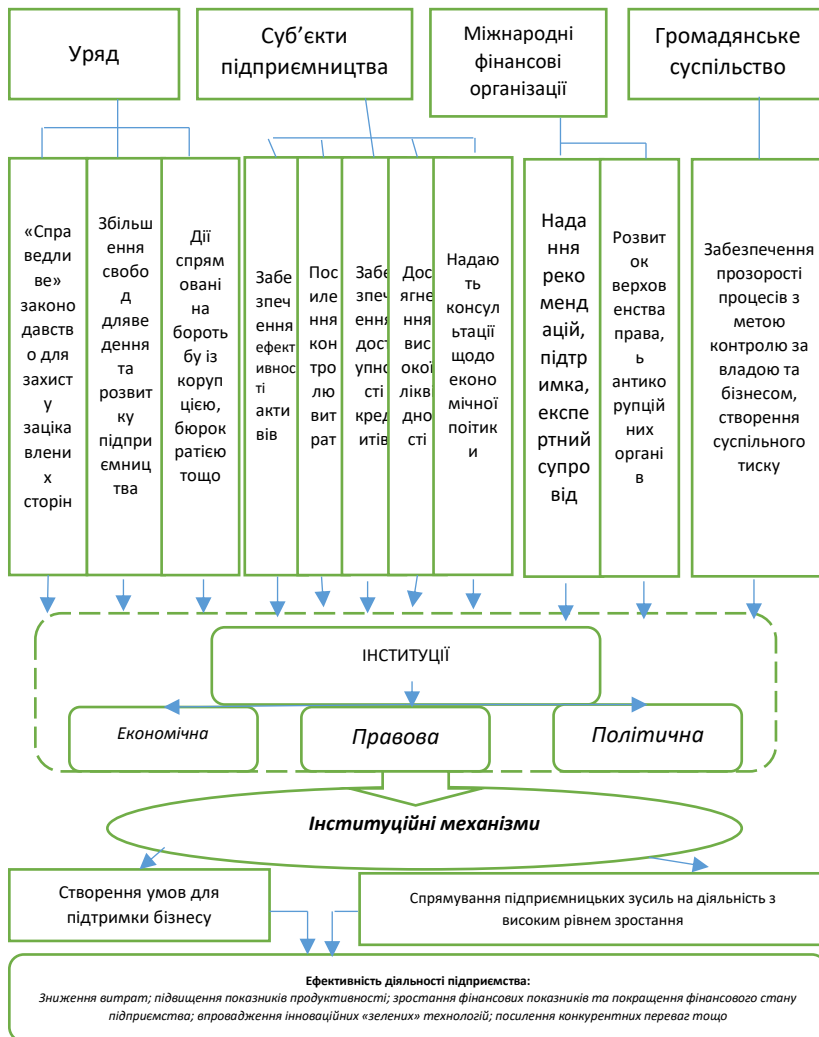

Рис. 1. — Шляхи удосконалення вітчизняних інституцій та їх вплив на ефективність підприємств (побудовано автором на основі: (Chang, 2023), (Yasar et al., 2011), (Eldomiaty et al., 2023))

механізми, що існують в нашій державі сьогодні не забезпечують повністю належних умов для ефективного функціонування економічних систем, а це в свою чергу підсилює необхідність їх удосконалення, з подальшою метою створення необхідних передумови для сталого розвитку.

Такі механізми повинні враховувати, що «інституційні чинники визначаються як формальні правила гри, такі як законодавство, державне регулювання та політика, а також як неформальні – традиції та культура» (*Моргулець та ін., 2024*).

Вище зазначене, свідчить про складність інституційної архітектури, що певним чином дає змогу глибше зрозуміти, як різні типи правил впливають на спроможність підприємств адаптуватися до сучасних викликів.

Крім того, інституційні механізми мають бути спрямовані на підвищення продуктивності праці й сприяти «розвитку нових ринкових виробничих відносин» (*Вітвіцький та ін., 2021*).

Тобто, інституційні параметри дедалі більше визначають темпи оновлення виробничих відносин і характер технологічного зростання, що, в свою чергу, свідчить про зростаючу роль регуляторних та організаційних умов у формуванні продуктивності праці й конкурентоспроможності підприємств.

Зважаючи на вище наведену інформацію, слід звернути увагу, що саме «інституційне середовище відіграє ключову роль у формуванні ресурсного забезпечення та економічної безпеки промислових підприємств», при цьому «створює умови, за яких підприємства можуть ефективно управляти своїми ресурсами та мінімізувати ризики» (*Кривдик, 2024*).

Така інтерпретація дозволяє розглядати інституційне середовище як фундаментальний чинник стабільності й стратегічної стійкості підприємств в умовах зеленої реіндустріалізації та розвитку.

Висновки. Інституційні механізми створюють передумови для підвищення ефективності роботи економічних

служб і прискореного переходу вітчизняних підприємств до

зеленої реіндустріалізації.

Щоб підвищити ефективність функціонування економічної служби в умовах зеленої реіндустріалізації, слід реформувати інституційні механізми шляхом запровадження екологічних стимулів, посилення контролю (зокрема за рахунок цифровізації) та підвищення правового захисту інвестицій. Можливими перешкодами, в даному випадку можуть бути корупція, невизначеність регуляторної політики й низька якість правового регулювання. Однак, зазначеним перешкодам можна запобігти через посилення прозорості, створення незалежних наглядових органів та міжнародних партнерств.

Список бібліографічного опису

1. Chang C.-C. The impact of quality of institutions on firm performance: A global analysis. *International Review of Economics & Finance*. 2023. Vol. 83. P. 694–716. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2022.10.002>.
2. Yasar M., Paul C. J. M., Ward M. R. Property rights institutions and firm performance: A cross-country analysis. *World Development*. 2011 Vol.39 No 4. P. 648–661. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2010.09.009>.
3. Lyashenko V., Soldak M. The nature of regional development institutions and their role in innovative modernization of economy. *Science and Innovation*. 2021. Vol. 17. No 2. P. 25–38. <https://doi.org/10.15407/scine17.02.025>.
4. Моргулець О. Б. Інституційні чинники та їх вплив на розвиток готельно-ресторанного бізнесу України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-62>.
5. Вашків О. П. Інституційні аспекти розвитку українських підприємств. *Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль, 2013. С. 208–210. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/4221>.
6. Кривдик М. Вплив інституційного середовища на ресурсне забезпечення та економічну безпеку промислових підприємств. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 3. P. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-39>.
7. Вітвіцький В. В., Беженар І. М., Демченко О. В. Інституційні фактори розвитку продуктивності праці аграрному підприємстві. *Економіка АПК*. 2021. № 11. С. 83–92. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202111083>.
8. North D. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press; 1990.

References

1. Chang, C.-C. (2023). The impact of quality of institutions on firm performance: A global analysis. *International Review of Economics & Finance*, 83,

694–716. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2022.10.002>.

2. Yasar, M., Paul, C. J. M., & Ward, M. R. (2011). Property rights institutions and firm performance: A cross-country analysis. *World Development*, 39(4), 648–661. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2010.09.009>.

3. Lyashenko, V., & Soldak, M. (2021). The nature of regional development institutions and their role in innovative modernization of economy. *Science and Innovation*, 17 (2), 25–38. <https://doi.org/10.15407/scine17.02.025>.

4. Morhulets, O., Korobkina, M., & Vofsi, P. (2023). Instytutsiini chynnyky ta yikh vplyv na rozvytok hotelno-restorannoho biznesu Ukrainy [Institutional factors and their influence on the development of hotel and restaurant business in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-62>. [in Ukrainian].

5. Vashkiv, O. (2013). Instytutsiini aspekty rozvytku ukraïnskykh pidpryemstv [Institutional aspects of the development of Ukrainian enterprises]. *Formuvannia yedynoho naukovoho prostoru Yevropy ta zavdannia ekonomichnoi nauky – Formation of a single scientific space in Europe and the tasks of economic science*. P. 208–210. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/4221>.

6. Kryvdyk, M. (2024). Vplyv instytutsiinoho seredovyschcha na resursne zabezpechennia ta ekonomichnu bezpeku promyslovykh pidpryemstv [The influence of the institutional environment on the resource provision and economic security of industrial enterprises]. *Scientific journal "Modeling the development of the economic systems"*. No 3. P. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-39>. [in Ukrainian].

7. Vitvitskiy, V. V., Bezhenar, I. M. & Demchenko, O. V. (2021). Instytutsiini faktory rozvytku produktyvnosti pratsi ahrarnomu pidpryemnytstv [Institutional factors in the development of labour productivity in agricultural entrepreneurship]. *Ekonomika APK – Economics of the agro-industrial complex*. No 11. P. 83–92. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202111083>. [In Ukrainian].

8. North D. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press; 1990.